

ZACHRÁNÍ EVROPY IMIGRACÍ?

Marek Loužek, Univerzita Karlova, Filozofická fakulta; Vysoká škola ekonomická v Praze*

1. Úvod

Současná vlna imigrace v Evropě je vážným problémem. Ačkoli vyhovuje zájmům migrantů, většina lidí v Evropě ji příliš nevídá. Masová imigrace je neefektivní jako globální rozvojová politika. Žádoucí je imigrace vyvážená, která odpovídá zájmům občanů v Evropě spíše než zájmům potenciálních imigrantů, nedávných imigrantů a podnikatelů, kteří najímají levnou práci.

První část příspěvku zasazuje imigraci do kontextu veřejné debaty. Druhá část se zaměřuje nad rekordním přílivem imigrace do Evropy. Třetí část se ptá, kdo z imigrace získává a kdo ztrácí. Čtvrtá část analyzuje volný pohyb osob v EU. Pátá část se ptá, zda je imigrace lékem na stárnutí populace. Šestá část rozebírá silné a slabé stránky multikulturalismu. Sedmá část upozorňuje na problém demokratické legitimacy. Osmá část klade otázku, zda existuje racionální imigrační politika.

Je to největší debata naší doby, ačkoli de facto neexistuje. Média v době politické korektnosti deklarují, že Evropa potřebuje imigranty – vzdělané i nevzdělané. Evropská úředníci přesvědčují, že dalekosáhlá imigrace je nevyhnutelná, že Evropa bez ní nepřežije. Všechny politické strany hlavního proudu souhlasí, že imigraci potřebujeme, nanejvýš se přou o podobě azylového práva (Lahav, Messina, 2005).

Upozorňovat na stinné stránky masové imigrace se zdá zastáncům politické korektnosti poněkud nezdvůhlé. Imperativ bojovat s rasismem se přeměnil do imperativu, že je třeba podporovat imigraci. Imigrační průmysl, včetně poradců, právníků a dopravců, kteří těží z imigrace, vyvolává dojem, že imigrace je nevyhnutelná, obohacuje nás a vystupovat proti ní je nemoudré, nebo dokonce neslušné.

Naivitu dnešní debaty o imigraci nejlépe vyjadřuje fakt, že téměř každý o sobě říká, že je „pro“ nebo „proti“ imigraci. Ale zaujmout takovou pozici je stejně smysluplné jako říci, že někdo je pro či proti sexu. Většina lidí může být proti znásilnění, incestu, spaní na jednu noc nebo pro sex v rámci láskyplného monogamního vztahu. Samotná imigrace či sex jsou však neutrální pojmy, můžeme nanejvýš hodnotit některé jejich formy.

Říci, že kdo se staví proti masové imigraci, nemá rád imigranty, je stejně nesmyslné jako tvrdit, že kdo podporuje plánování rodiny pomocí antikoncepce, nemá rád děti, nebo kdo se obává, že obyvatelstvo na Zemi roste příliš rychle, nenávidí lidi. Obvinění, že kdo brojí proti masové imigraci, bojuje proti přistěhovalcům, je demagogické. Neopodstatněné je i obvinění z rasismu.

* Sta vznikla s podporou grantů GAČR č. 402/07/0165 a MSM 0021620841.

Většina lidí v průzkumech veřejného mínění spojuje otázku imigrace se zločinností. Dokonce i Evropská komise přiznává, že imigrace je označována za hlavní zdroj nejistoty ve většině zemí EU (viz Kessler, Freeman, 2005). Podle amerických průzkumů až 70 % respondentů odpovídá, že imigranti jsou příčinnou vyšší kriminality. Německé statistiky potvrzují, že mezi imigranty je vyšší míra zločinnosti než u domácího obyvatelstva.

Je paradoxem, že imigraci na politické rovině podporují sociálně demokratické strany, které by jinak měly hájit zájmy chudších domácích občanů, zatímco k odpůrcům patří konzervativci, kteří jinak podporují zájmy podnikatelských svazů. Pravice, která podporuje volný pohyb zboží a kapitálu, je k imigraci zdrženlivá, zatímco levice, která je skeptická k liberalizaci pohybu zboží a kapitálu, podporuje volný pohyb lidí.

Tento paradox dokresluje, jak nesmírně složitou a citlivou otázkou imigrace je. Důvod tohoto „prohození politických rolí“ pravice a levice spočívá v tom, že levice si slibuje od naturalizovaných imigrantů voličské hlasy. Imigranti na Západě jsou převážně lidé chudší, kteří volí spíše levicové než pravicové strany. Proto i konzervativní strany z imigrace příliš nadšené nejsou.

Proimigrační lobby by měla uznat, že existují i stinné stránky imigrace; že některé části společnosti mohou získat, zatímco jiné ztratí; že občané mají právo oponovat změnám, které přicházejí do jejich společnosti zvenčí. Podobně ti, kdo jsou proti masové imigraci, musí přijmout, že existují i pozitiva imigrace, např. pro zaměstnavatele, kteří těží z levné pracovní síly, nebo pro majitele domů, jejichž ceny stoupají (Zimmermann, 1995).

2. Rekordní imigrace

Současnou rekordní úroveň imigrace v Evropě prožíváme proto, že Evropa je bohatá, většina světa spíše chudá a existuje řada snadných cest, jak se dostat z chudých částí světa do bohatších. Není to poprvé v lidských dějinách, co vidíme obrovské rozdíly v bohatství mezi zeměmi. Dnes však navíc existuje snadná doprava a komunikace, takže díky televizi, internetu a dalším médiím se lidé snadno dovídají, jak se žije v různých částech světa.

Imigrace je jedna z mocných sil současného světa, která je často k dobrému, ale ne vždy. Je rovněž neuvěřitelně složitým fenoménem, která vzniká z řady důvodů, řadou lidí, vede do řady oblastí a má řadu konsekvencí. Individuální migrace z jednoho místa na druhé je v pořádku. Něco jiného je masová migrace jako nástroj hospodářské a populační politiky. O té je třeba vést racionální debatu.

Po celá dvě staletí Evropa „vyvážela“ emigranty a „nedovážela“ imigranty (Lahav, 2004). K vývozu vedlo to, že se urychlil demografický růst a Evropanům se nabízel volný a přívětivý prostor Nového světa. Dnes naopak Evropa dováží imigranty. Nedováží je ovšem proto, že by byla sama nedostatečně osídlena. Dováží je proto, že Evropané zbohatli a ani evropští chudí nejsou ochotni přijmout jakoukoli práci.

Tabulka 1 přináší informace o toku migrantů v Evropě za období 1995–2005. Nárůst počtu obyvatel v EU 27 činí 16,5 milionů lidí a jde z drtivé většiny na vrub přicházejících imigrantů (čistá migrace 14 milionů osob). Přírozený přírůstek populace (počet živě narozených minus počet zemřelých) hraje v porovnání s migračními toky slabší roli. Evropa imigranty láká.

Tabulka 1
Čistá migrace v Evropě (1995–2005)

Země	Čistá migrace (imigrace – emigrace)	Přirozený přírůstek populace*	Celková změna populace 1995–2005
EU (27)	14 079 592	2 393 984	16 473 576
EU (25)	14 423 267	3 343 025	17 766 292
Eurozóna (13)	13 064 719	2 934 781	15 999 500
Eurozóna (12)	13 041 688	2 943 931	15 985 619
Belgie	266 494	114 314	380 808
Bulharsko	-212 232	-496 436	-708 668
Česká republika	106 877	-188 959	-82 082
Dánsko	128 979	82 762	211 741
Německo	1 989 345	-1 089 953	899 392
Estonsko	-42 650	-60 741	-103 391
Řecko	531 442	-1 337	530 105
Španělsko	4 001 063	414 087	4 415 150
Francie	1 043 969	2 019 920	3 683 634
Itálie	2 164 619	-257 316	1 907 303
Kypr	82 475	38 540	121 015
Lotyšsko	-58 036	-147 954	-205 990
Litva	-161 857	-77 850	-239 707
Lucembursko	35 398	18 452	53 850
Maďarsko	168 270	-42 389	-260 119
Malta	20 311	14 584	34 895
Nizozemsko	269 377	640 711	910 088
Rakousko	287 615	34 821	322 436
Polsko	-550 693	127 151	-423 542
Portugalsko	477 722	74 299	552 021
Rumunsko	-131 822	-452 226	-584 048
Slovinsko	22 998	-9 117	13 881
Slovensko	-3 114	36 087	32 973
Finsko	56 399	100 427	156 826
Švédsko	212 632	18 739	231 371
Velká Británie	1 456 926	992 702	2 449 628
Chorvatsko	-163 102	-62 847	-225 949
Makedonie	-36 115	117 364	81 249
Turecko	-58 041	2 809 000	11 317 401
Island	6 994	25 919	32 913
Lichtenštejnsko	2 298	1 978	4 276
Norsko	131 895	159 914	291 809
Švýcarsko	279 833	160 276	440 109

* počet živě narozených – počet zemřelých

Pramen: Eurostat, 2007

Imigrace jako svoboda lidí prožívat lepší život na jiném konci světa, uniknout perzekuci, byla historickou silou k dobru, přinesla nové ideje, oživila společnosti a zůstává dobrou silou i dnes. Přesto se stále častěji objevuje otázka, nakolik příchod nových přistěhovalců nenarušuje národní identitu či tradice hostitelských zemí, a zda nedostatečná integrace cizinců neohrožuje základy liberální demokracie.

V dosavadní literatuře o migraci (např. Bade, 2004) se obvykle tvrdí, že to, co dnes zažíváme, je v kontextu dějin normální: migrace, odliv a příliv lidí, byly vždy součástí života, kterému nelze zabránit. Dnes jsme však vstoupili do nové éry, v níž se začalo tvrdit, že Evropa – podobně jako Amerika – jsou národem imigrantů. A protože jsme zemí či kontinentem imigrantů, měli bychom vítat další imigraci.

Samozřejmě, že Evropa či Amerika jsou svěťadily imigrantů, stejně jako jakákoli země na světě (snad s výjimkou střední Afriky, z níž se prý vyvinul člověk). Ale s čím se setkáváme dnes, je masová a ekonomicky tažená imigrace, někdy dokonce podporovaná státy, které se jí účastní. Pouze zlomek ze současné migrace jsou lidé, kteří se doma snaží uniknout perzekuci a hledají azyl.

Imigrace pomohla vybudovat Spojené státy do nejmocnější země světa, zbavila desítky miliónů lidí chudoby a intolerance. Přesto si i Američané kladou otázku, jak velká imigrace jejich zemi prospívá, a zda neexistuje míra, v níž již škodí. Je příznačné, že největší odpůrci imigrace se nerekrutují z domácího obyvatelstva, nýbrž z nedávných přistěhovalců. Například 65 % černých Američanů v USA upřednostňuje moratorium na legální imigraci (viz Citrin, Green, Muste a Wong, 1997).

Jedna americká studie odhadla, že přibližně 400 miliónů lidí by se rádo přistěhovalo do Spojených států (Cornelius, 2005). Takový odhad je samozřejmě spekulativní, ale o něčem vypovídá. Takový příliv by vážně destabilizoval nejen cílovou zemi, pokud by změna byla trvalá, ale i země původu. Vzhledem k humanitárním ohledům, které berou dnešní vlády, je obtížné deportovat lidi, kteří jsou v nějaké zemi ilegálně.

Ilegální imigrace je vážným problémem hostitelské země (viz Ethier, 1986). Ilegální imigrace je nepřijatelná nejen proto, že si ji domácí občané nepřejí, ale i proto, že jde o porušování zákonů. Ilegální imigranti neplatí daně. Stát má právo stanovit pravidla či sankce pro příchod legálních i ilegálních imigrantů (viz Weiss, Hillman, 1999), i když metody mohou být nepopulární (viz plot mezi americkou a mexickou hranicí).

Masová imigrace bez integrace způsobuje společenskou fragmentaci. Segregace a odcizení mezi komunitami jsou stále horší. Současná úroveň imigrace v Evropě, kde se vytváří paralelní komunity, posiluje rasová napětí. Pomalejší imigrace by vytvořila větší čas pro přizpůsobení a integraci. Kdyby současný systém vycházel více vstříc potřebám domácích občanů, ti by raději vítali přistěhovalce a měli s nimi lepší vztahy.

Imigrace připravuje řadu chudých zemí o jejich nejlepší a nejpodnikavější občany (viz Chen, 2006). Často devastuje zdravotní a vzdělávací systémy podstatné pro rozvoj a zbavuje chudé země politicky stabilizující střední třídy. Jestliže nejenergičtější, nejvzdělanější lidé z rozvojového světa odejdou do západních zemí, je to velmi neefektivní rozvojová politika. Dokonce tyto země poškozují, zvláště v Africe.

Nitzan a Epstein (2006) vyslovili obavu, že když západní byrokrat stanovuje kvótu pro imigranty, nezvolí kvótu, která by odpovídala kompromisu mezi zájmy vlastníků kapitálu a dělníky, ale kvótu mnohem vyšší. Politika navržená vládním byrokratem bude vycházet ze statu quo a ospravedlňovat jej. To se zřejmě stalo v Evropě, kde počty imigrantů narůstají tempem, které vyvolává obavy.

3. Vítězové a poražení

Rekordní čistá imigrace je patrně dobrá pro imigranty, kteří by jinak nepřišli nebo odešli domů. Avšak nemusí být v zájmu většiny občanů v Evropě. Ani nemusí být zvláště dobrá pro země, z nichž emigranti odcházejí. Imigrace není oběd zadarmo. Má své reálné vítěze i poražené (viz Freeman, 2002). Největšími zastánci imigrace jsou podnikatelé, kteří najímají levnou pracovní sílu. K odpůrcům patří odbory a lidé, kterým imigranti konkurují.

Ti, kdo z imigrace získávají, jsou firmy, které imigranty zaměstnávají, které mají rády levnou práci, i řada lidí, kteří potřebují levné uklízečky či ošetřovatele. Ti, kdo z imigrace ztrácejí, jsou ti, kdo imigrantům konkurují, zejména domácí nevzdělaní pracovníci a etnické menšiny. Americká vláda odhaduje, že přibližně polovina z poklesu mezd nevzdělaných pracovníků jde na vrub konkurence imigrantů (Chiswick, 2005).

Imigrace jasně prospívá imigrantům. Tím, že povolíme lidem stěhovat se tam, kde mohou získat největší výnosy ze svých znalostí, pomůžeme tím rozvoji ekonomiky. Rozumná imigrační politika však musí vyvažovat náklady a výnosy imigrace pro různé skupiny obyvatel (Borjas, 2000). Existují lidé, kteří získávají; jiní, kteří ztrácejí. Problémem jsou též náhlé, neudržitelné a destabilizující migrační toky.

Tabulka 2

Občané a cizinci v Evropě v roce 2005

Země	Obyvatelstvo	Občané	Cizinci	Cizinci (%)
Belgie	10 445 852	9 385 716	853 369	8,17
Bulharsko	7 761 049	7 735 415	25 634	0,33
Česká republika	10 220 577	9 966 283	254 294	2,49
Dánsko	5 411 405	5 143 801	267 604	4,95
Německo	82 500 849	75 212 869	7 287 980	8,83
Irsko	4 130 700	3 875 300	255 400	6,18
Řecko	11 082 751	10 149 453	891 197	8,04
Španělsko	43 038 035	39 666 641	3 371 394	7,83
Itálie	58 462 375	56 060 218	2 402 157	4,11
Lotyšsko	2 306 434	1 804 237	514 966	22,33
Litva	3 425 324	3 392 997	32 327	0,94
Lucembursko	455 000	277 600	177 400	38,99
Maďarsko	10 097 549	9 953 775	143 774	1,42
Nizozemsko	16 305 526	15 606 175	699 351	4,29
Rakousko	8 206 524	7 374 819	831 705	10,13
Polsko	38 173 835	37 529 751	644 084	1,69
Rumunsko	21 658 528	21 632 599	25 929	0,12
Slovinsko	1 997 590	1 953 305	44 285	2,22
Slovensko	5 384 822	5 362 571	22 251	0,41
Finsko	5 236 611	5 128 265	108 346	2,07
Švédsko	9 011 392	8 530 251	481 141	5,34
Velká Británie	60 059 900	55 612 128	2 941 400	4,90
Island	293 577	278 250	15 327	5,22
Norsko	4 606 363	4 393 060	213 303	4,63
Švýcarsko	7 415 102	5 890 439	1 524 663	20,56

Pramen: Eurostat, 2007

Tabulka 2 informuje o rozložení obyvatel v Evropě mezi občany a cizince v roce 2005. Podíl cizinců se mezi jednotlivými zeměmi liší. Nejvíce cizinců vykazuje Lucembursko (38 %), Lotyšsko (22,3 % kvůli ruské menšině) a Švýcarsko (20,6 %). Na území ČR žije v porovnání se západní Evropou relativně méně cizinců – 2,5 %. Ve Slovensku, Rumunsku a Bulharsku je podíl cizinců dokonce nižší než 1 %.

Vypočítat podíl cizinců v Evropě jako celku není snadné, protože různé země oficiální statistiku o počtu cizinců nevedou (např. Francie). Údaje o počtu cizinců se nepodařilo získat ani za Estonsko, Maltu, Portugalsko, Chorvatsko, Turecko a Lichtenštejnsko. Pro srovnání – Spojené státy vykazují podíl cizinců na celkovém obyvatelstvu kolem 10 %. Průměr západní Evropy bude zřejmě dosahovat podobné hodnoty.

Imigrace obohatila Evropu, podobně jako pomohla vybudovat Ameriku, Austrálii, Kanadu. Ale imigrační politiky by měly být udržitelné a udržovat rovnováhu zájmů mezi přistěhovalci a domácími obyvatelstvem. Dosavadní imigrační politika v Evropě vycházela vstříc primárně zájmům imigrantů a velkých podnikatelských skupin a opomíjela dopad na domácí občany, prostředí či ekonomiku.

Víra, že imigrace podporuje ekonomický růst, je jednostranná. Příchod nových lidí zvětšuje ekonomiky v absolutním vyjádření, ale HDP na obyvatele zůstává stejný, nebo dokonce klesá. Imigranti vydělávají mnohem menší mzdy než domácí pracovníci stejného věku, a mají proto i nižší produktivitu. Ekonomická rada Kanady ve studii o ekonomických a společenských dopadech imigrace zjistila, že ekonomický růst na hlavu byl nejrychlejší, když byla čistá imigrace nulová nebo dokonce záporná.

Mělo by nás varovat, že tři největší země na světě co do počtu obyvatel – Čína, Indie a Indonésie – se vyznačují chudobou, zatímco řada zemí s hubenou populací jako Švýcarsko, Lucembursko, Norsko, Nový Zéland či Island – se vyznačují hojností a vysokou kvalitou života. Nedostatek imigrantů nezabránil Japonsku stát se jedním z nejbohatších národů světa a druhou největší světovou ekonomikou.

Velká část čisté imigrace do Velké Británie pochází z Pákistánu a Bangladéše – především prostřednictvím sňatků (Brown, 2002). Pákistán a Bangladéš však trpí extrémní chudobou a nezaměstnaností nad 50 %. Je téměř jisté, že tento typ imigrace do Británie GDP na hlavu snižuje, nikoli zvyšuje. Američané, kteří přijímají 1,3 miliónu imigrantů ročně (především z třetího světa), mají pro to výstižný termín – „dovoz chudoby“.

Ještě závažnější než příchod legálních imigrantů je příchod ilegálních imigrantů, kteří se např. v roce 2003 odhadovali v USA mezi osmi až jedenácti milióny. García (2006) argumentuje, že ilegální imigranti, kteří vstupují do země, vyvolávají pocit nejistoty domácího obyvatelstva. Ilegální imigrace negativně ovlivňuje očekávaný užitek občanů. Z toho těží extrémní strany ve volbách.

Statistiky naznačují, že přistěhovalci z vyspělých zemí obvykle platí více daní, než přijímají na dávkách a spotřebovávají veřejných služeb. Imigranti ze třetího světa jsou však v průměru méně vzdělaní, trpí vyšší nezaměstnaností, nárokují různé sociální dávky, mají více požadavků na veřejné služby jako školy a nemocnice. Průměrný přistěhovalec z chudé země proto více z rozpočtu čerpá než do něj přispívá (viz Schou, 2006).

Víra, že rostoucí imigrace může odvrátit hrozící fiskální krizi plynoucí z populačního stárnutí tím, že udrží v rovnováze sociální pojištění a zdravotnictví, je jednostranná. Řada imigrantů má nižší vzdělání a vysokou plodnost, takže jejich čistý fiskální dopad nemusí být pozitivní, ale negativní. Lee a Miller (2000) argumentují, že fiskální dopad imigrace v USA je negativní na lokální a státní úrovni a pozitivní na federální úrovni.

Americké statistiky ukazují, že průměrný dospělý mexický imigrant spotřebuje za celý život o 55 200 USD více na veřejných službách, než přispěje na daních (viz Epstein, Hillman, 2003). Průměrný imigrant bez střední školy spotřebuje o 89 000 USD více na dávkách a službách, než zaplatí na daních. Domácnosti v Kalifornii, kam dojíždí většina mexických přistěhovalců, musí zaplatit v průměru 1 178 USD na daních každý rok, aby dotovaly přistěhovalce.

Prvotní dopad imigrace je spíše negativní, když imigrant posílá děti do školy a pobírá relativně nízké příjmy. Po určité době se imigrant integruje, získá jazykovou a pracovní přípravu, a proto středně a dlouhodobě může být jeho přínos pro stát pozitivní. Celkové rozpočtové důsledky imigrace jsou však spíše slabé a neprůkazné, a proto by neměly hrát roli při zdůvodnění imigrační politiky (Lee a Miller, 2000).

4. Volný pohyb osob v EU

V Evropské unii platí volný pohyb osob jako jeden z pilířů. Nikde však není upraveno, jak se máme chovat vůči lidem, kteří do Evropy směřují zvenčí, nebo kteří nejsou občany EU (Geddes, 2005). Lidé stěhující se v rámci evropských zemí se mohou integrovat dobře, zřejmě v průběhu jedné generace. Imigranti z Indie, Afriky či Číny se budou integrovat s různým stupněm úspěchu, někteří velmi dobře, jiní nikoli.

Aniž bychom popírali možnost, že cizí kultury nás mohou obohatit, neměli bychom být slepí vůči potenciálním nebezpečím masové imigrace bez integrace (Cholewinski, 2005). Lze souhlasit s bývalým evropským komisařem Fritsem Bolkesteinem, že integrace imigrantů v Evropě selhala. Žádoucí je integrace menšin v rámci systému hodnot, které vytvořily naši liberálně-demokratickou společnost.

„Měl by vždy existovat prostor pro ryzí politické uprchlíky. Ale většina migrantů přichází z ekonomických důvodů. Jejich přítomnost zhoršuje současné problémy integrace v městských oblastech a zatěžuje systémy sociálního zabezpečení. Pokud by tok imigrantů zůstal nekontrolován, Evropa by dovezla chudobu, zatímco země původu by ztratily produktivní část své populace.“ (Bolkenstein, cit. in Brown, 2002, s. 109)

Často se říká, že imigrace – volný pohyb práce – je pouhým rozšířením volného pohybu statků, služeb a kapitálu. V jistém smyslu je to pravda. Tím, že povolíme lidem přestěhovat se z míst, kde produktivita je nízká, tam, kde produktivita je vyšší, by mělo zvýšit globální produkt. Fakt, že tak málo lidí, včetně ekonomů vyznávajících volný trh ve Spojených státech, podporuje zrušení všech hranic, však naznačuje, že situace je složitější.

Za prvé, nic nezvýší produktivitu ani ekonomický rozvoj v chudých zemích, které pozorují exodus svých nejenergičtějších a nejvzdělanějších spoluobčanů na Západ. Za druhé, mezi zbožím, kapitálem a lidmi je přeci jen rozdíl. Na rozdíl od lidí nemají zboží

a investice občanská práva, neberou s sebou členy rodiny, nevyužívají zdravotní služby, nepobírají sociální dávky a nevyvolávají rasová napětí.

Méně produktivní imigranti mají podnět stěhovat se z chudých zemí bez sociálních systémů do zemí se sociální systémy (Rossignol, Taugourdeau, 2006). Milton Friedman správně poznamenal, že otevřené hranice jsou neslučitelné se štědrými sociálními systémy (viz rozhovor ve Wall Street Journal, 22. 7. 2006). Volný pohyb zboží a kapitálu je v mnoha ohledech náhražkou za volný pohyb lidí.

Studie v USA ukazují, že rozpočtový příspěvek imigranta je pozitivně korelovan se stupněm rozvoje země, z níž se odstěhoval (Mayr, 2005). Imigranti z rozvojového světa, kteří mohou přijít prostřednictvím sňatků či azylu, budou méně pravděpodobně zaměstnáni, budou mít s menší pravděpodobností dostatečnou kvalifikaci a budou pravděpodobně spotřebovávat vyšší úroveň dávek, a tak budou dotováni daňovými poplatníky.

Obava, že se bez imigrantů bude snižovat množství pracovních sil, je neopodstatněná. Jednak Evropa stále trpí relativně vysokou nezaměstnaností, jednak díky posunování důchodového věku bude počet pracovníků dostatečný i v delším období. Lákat další pracovníky do Evropy je proto nedomyšlené. Ze západoevropských zemí pouze Itálie bude do roku 2020 zakoušet pokles pracovně aktivní populace (Feld, 2005).

Evropští politici se shodují, že nezaměstnanost je největším problémem, kterému čelí evropské země. Zatímco počet nezaměstnaných klesá jen slabě, proimigrační nátlakové skupiny tvrdí, že řada odvětví trpí nedostatkem pracovníků. Přesto většina nově přichozích imigrantů jsou lidé s nízkým vzděláním, u nichž je až čtyřikrát větší pravděpodobnost nezaměstnanosti než u domácích obyvatel.

Člověk nemusí mít nijak zvláště vyvinuté sociální cítění, aby uznal, že řešením není hodit milióny domácích nezaměstnaných občanů přes palubu a místo toho dovézt další milióny ze zemí třetího světa (Meier, 2000). Problémem je i řetězová migrace, kdy za jedním člověkem, který se odstěhoval do vyspělé země, přicestuje celá jeho rodina, jejíž členové pozvou další lidi atd. Řetěz potenciálních přistěhovalců je téměř nekonečný.

Lze souhlasit se Shawem (2001), že opatření jako zvyšování pracovní participace či posunování věku pro odchod do důchodu jsou praktičtějším nástrojem pro zvýšení pracovně aktivní populace, než pokoušet se ovlivňovat demografické chování. Aktivní proimigrační politika je riskantní, protože přistěhovalci, kteří jsou vnímáni jako dočasná pomoc (např. Turci v Německu), v hostitelské zemi zůstávají a zatěžují sociální systémy.

Často slýcháme, že bez imigrantů by se západní země zastavily. To je však ex post ospravedlnění migrace, která se již odehrála, spíše než argument ke zdůvodnění migrace, která se odehraje v budoucnosti. Takové scénáře neberou v úvahu, jaký vývoj by nastal při absenci migrace. Alternativou by mohla být nižší nezaměstnanost, nepřítomnost odcizených a kriminálních skupin, lepší postavení matek vracejících se do práce apod.

5. Obava ze stárnutí populace

Mezi demografy je rozšířený názor, že imigrace je lékem na stárnutí populace (např. Drbohlav, 2003 či Kučera, 2001). Stárnutí společnosti je něco, co by se mělo „řešit“ či „zmírňovat“, aby průměrný věk populace byl udržován nízký a snižoval se poměr starých k mladým. Vládní ministerstva, univerzitní profesori a téměř všechna média opakují, že potřebujeme mladé lidi z rozvojových zemí, aby se postarali o rostoucí množství zestárých ve vyspělém světě.

Tento argument je jedním z největších a nejpohodlnějších omylů v debatě o populaci. Je to triumf úvah v duchu přání otcem myšlenky a atraktivity krásné ideje nad elementární demografií: přistěhovalci nejsou lékem na stárnutí populace, protože sami rovněž stárnou. Imigrace není dlouhodobým, ale pouze krátkodobým řešením problémů demografického stárnutí (Storesletten, 2000).

Předpokládáme, že do vyspělé země trpící demografickým stárnutím dovezeme mladé cizince. Pokud chce vláda poměr závislosti mezi mladými a starými udržet např. na hodnotě čtyř ku jednomu, a doveze milion mladých lidí, potom, když zestárnou, potřebuje dovézt další čtyři miliony, které je „zajistí“. Když tyto čtyři miliony zestárnou, bude v logice tohoto uvažování nutné dovézt šestnáct milionů mladých atd.

Imigrace je iluzorním řešením, které v dlouhém období udělá demografické břemeno ještě těžším, a je tak podvodem na našich dětech (viz Schou, 2006). Dokonce i Rada Evropy varovala, že je nesprávné, aby se vlády pokoušely o demografické inženýrství prostřednictvím imigrace, a konstatovala, že imigrační politiky by se měly řídit politickými a humanitárními cíli, nikoli demografickými ohledy.

Obě příčiny stárnutí populace – prodloužení střední délky života i snížení porodnosti – nejsou signálem úpadku, nýbrž bohatství. Máme více volného času, větší bezpečnost, více vzdělání, více civilizačních vymožeností, více potravin, zdravější a delší život. Rozvoj technologií umožní zvýšit životní úroveň i při stárnutí populace. Není třeba problém řešit lákáním imigrace.

Po většinu dějin vykazovaly společnosti vysokou úmrtnost a vysokou plodnost a udržovaly stabilní populaci s nízkou očekávanou délkou života. Existuje časové zpoždění mezi poklesem úmrtnosti a poklesem porodnosti, což znamenalo, že v rozvojové fázi se více lidí rodilo, než umíralo. Po fázi populační exploze nastoupila vyspělá fáze nízké porodnosti i úmrtnosti se stabilní či dokonce mírně se snižující populací (Loužek, 2004).

Stárnutí populace bychom se neměli děsit, nýbrž se s ním smířit. Lidé se obávají stárnoucí společnosti, protože je krokem do neznámého a protože žijeme v kultuře posedlé mládím. Tyto obavy jsou však neopodstatněné. Když víme, že je nám přisouzeno v průměru osmdesát let, budeme žít jako teenageři ve dvaceti, zakládat rodiny ve třiceti nebo čtyřiceti, pracovat do sedmdesáti a v důchodu jezdit na dovolenou.

Penzijní systém se musí přizpůsobit (viz Haupt, Peters, 1998). Věk pro odchod do důchodu se musí dále posouvat a systém změnit tak, aby si lidé nejen spořili na důchod, ale i sami se rozhodli, kdy odejdou do důchodu. Budeme-li mít delší, zdravější a produktivnější život, můžeme vytvořit větší (a nikoli menší) bohatství během našeho aktivního života, a spořit si tak na stáří solidní důchod (viz Thum, Scholten, 1996).

Ani dopad stárnutí na zdravotní výdaje nemusí být katastrofický. Existuje dobrý důvod věřit, že čím žijeme déle, tím méně jsme v průměru nemocní. Vyšší očekávaná délka života dramaticky nezvyšuje náklady na zdravotnictví, pouze je posouvá. Celá čtvrtina zdravotních výdajů se hromadí až v posledním roku života. Náklady na tento poslední rok života se však nezvyšují s věkem, zůstávají stejné, nebo dokonce klesají.

Zdravotní výdaje vždy byly a jsou věcí toho, co si můžeme dovolit. Ve všech zemích zdravotnické systémy nemohou každému nabídnout nejvyspělejší technologii. Technologie se rozvíjí a vyspělá technologie obecně stojí více než méně vyspělá technologie. Růst zdravotních výdajů tak není důvodem k panice ani k zahájení masové imigrace. Strach z demografické časované bomby, kterou je třeba zajistit aktivní imigrací, je zbytečný.

Lidé budou žít déle než v minulosti, budou mít delší, zdravější život, budou vzdělanější, s větší zkušeností, vyšší produktivitou, budou se těšit lepší technologii. Stárnutí nemůže tento základní pozitivní trend zvrátit, spíše paradoxně naplnit. Prodloužení střední délky života ve většině společností v průběhu posledního století je nejúspěšnější pokrok, jaký naše planeta zažila. Neměli bychom nad ním truchlit, nýbrž si jej vážit.

6. Lesk a bída multikulturalismu

Ve veřejné debatě převládá nálada vyzdvihující přínosy multirasové a multikulturní společnosti. V projevech politiků, novinách či televizi lze nalézt jen málo těch, kdo se odváží zpochybnit multikulturní obohacení. Je jistě řada přínosů soužití různých kultur, povzbuzuje hudbu, film, literaturu. Ale i nejčestnější úvaha musí zohlednit fakt, že existují rovněž reálné stinné stránky multikulturní společnosti (viz Buchanan, 2004).

Nejvážnější z těchto stinných stránek je, že ne všichni lidé žijící v multikulturní společnosti mohou rozmanitost vítat. Někteří se mohou cizího bát, nedůvěřovat mu, v krajním případě v nich dokonce mohou dřímát zárodky rasismu. Nedůvěra mezi společenstvími může vyústit do ghet, která žijí zcela izolovaně. Nemusí pak jít o kulturní obohacení, nýbrž o dalekosáhlé odcizení komunit.

V některých čtvrtích evropských měst byla jedna monokultura nahrazena jinou. Cizí kultura obohacuje evropskou, ale s klesajícími výnosy z rozsahu. Populace s 30 % etnických menšin nebude více obohacena než společnost, kde menšiny tvoří 15 %. Multikulturní lobby říká, že máme oslavovat rozmanitost, protože je v ní síla. Je jistě řada silných stránek takové rozmanitosti kvůli směsi tradic, znalostí a schopností.

Ale je triumfem naděje nad zkušeností tvrdit, že kulturní různorodost má pouze světlé stránky. Řekněme lidem v severním Irsku, že jedno náboženství na jihu je slabina, že rozmanitost katolíků a protestantů je příjemná. Řekněme Hutuům a Tutsiům ve Rwandě, nebo Židům a Palestincům v Izraeli, nebo obyvatelům bývalé Jugoslávie, která se rozpadla kvůli etnickým konfliktům, že rozmanitost je blahodárná.

Zatímco rozmanitost může být silnou stránkou v jistém abstraktním smyslu, může být na druhé straně i podnětem či rozbuškou k devastaci a konfliktům (Huntington, 2001). Je to strach z tohoto nepříznivého vývoje, který nutí multikulturní lobby volat tak

hlasitě, že rozmanitost je pozitivní. Kdyby byla skutečně pouze pozitivní, stěží by existovaly války, násilnosti a nenávisť mezi různými skupinami.

Přistěhovalci v Evropě se úspěšně neintegrují, vytvářejí paralelní komunity, které žijí odděleně, pracují odděleně a s většinou společností téměř nekomunikují. Tyto paralelní komunity jsou viditelné jak u Turků v Německu, Arabů ve Francii, tak u Bangladéšanů či Pákistánců v Británii. Vytváření a růst takových paralelních komunit je pro stabilitu v Evropě hrozbou a potenciální rozbuškou rasových napětí.

Tabulka 3
Muslimové v Evropské unii

Země	Počty muslimů (milióny)	% populace
Francie	4,5	7,5
Německo	3,0	3,6
Velká Británie	2,5	2,5
Itálie	1,0	1,7
Nizozemsko	1,0	6,2
Španělsko	0,5	1,2
EU celkově	13,0	3,2

Pramen: Fukuyama (2006), s. 7

V EU dnes žije mezi 13 a 20 milionů muslimů, což představuje 3–5 % celkové populace (tabulka 3 zobrazuje konzervativní odhad). Vzhledem k pokračující imigraci a vysoké porodnosti muslimů se jejich počet v unii do roku 2025 zdvojnásobí. Počty muslimů v celé Evropě dosahují až k šedesáti milionům. Na rozdíl od amerických muslimů, kteří jsou geograficky rozptýleni, žijí evropští muslimové v enklávách. Často jsou občany podle jména, nikoli kulturně nebo společensky (viz Leiken, 2005).

Zatímco Spojené státy a Kanada zvládají příliv příslušníků odlišných kultur ze zahraničí celkem zdatně (tavící kotlík funguje celkem úspěšně), v Evropě a Japonsku přistěhovalectví mnohem pravděpodobněji způsobí sociální nestabilitu, vyvolá odpor domácího obyvatelstva a rasová napětí (Fukuyama, 2006). Vyrovnávat úbytek „rodilých“ obyvatel pomocí přistěhovalectví je ožehavé.

Nizozemská reakce na útok na van Gogha, britská reakce na zneužití politického azylu džihádisty a francouzská reakce na nošení muslimských šátků ukazuje, že evropský multikulturalismus začal kolidovat s liberalismem. Zdá se, že selhal jak asimilační model ve Francii, tak segregační model v Německu, jakož i multikulturní model v Nizozemsku či Velké Británii.

Kdyby někdo prohlásil, že Čína má povinnost přijmout sto milionů Afričanů, Indů, Arabů, Evropanů a Američanů, kteří by obohatili jejich hospodářství a kulturu, že Nigerijci by měli přivítat milióny Arabů, Číňanů, Indiánů a bělochů kvůli větší kulturní rozmanitosti, nebo že Saúdská Arábie by měla přijmout milióny černých, bílých, Indiánů a Číňanů, kteří by oživilí jejich nudnou monokulturu, právem by se mu tyto země vysmály.

Není-li proimigrační lobby připravena říci, že Číňané, Afričané, Arabové a Indiáni by měli být kulturně obohaceni, ekonomicky povzbuzeni a lépe společensky rozvrstveni přijetím masové imigrace ze zbytku světa proti přání většiny domácích

obyvatel, pak říkat, že evropské země by měly provádět totéž, je ukázkou dvojího standardu a pokrytectví. Evropa by měla přestat s přetvářkou.

„Politika uznání“, o níž rádu mluví multikulturalisté, nemůže jít do extrému. Uznávat kulturu, skupinu či občana, kteří hodnotami západní demokracie opovrhují, nebo je otevřeně odmítají, by bylo sebevražedné (Sartori, 2005). Multikulturalisté vyrábějí sériové kultury, jež potom spravují s cílem dosáhnout separace nebo revolty. Demokracie vyžaduje vzájemné uznání. Jednostranné uznání, které je opětováno radikálním zneuznáním, vede ke zkáze.

Zatímco pluralismus vystupuje jako otevřená společnost zpestřovaná mnohonásobnými příslušnostmi, multikulturalismus s sebou nese rozpad pluralitní komunity do podcelků uzavřených a homogenních komunit. Dnešní multikulturalismus, vzhledem k tendenci k separaci komunit, přímo popírá pluralismus. „Diferencované občanství“, které propaguje multikulturalismus, popírá neutralitu státu a univerzálnost zákonů.

7. Problém demokratické legitimacy

Protože žádná vláda dosud nebyla zvolena na základě programu masové imigrace a voliči by pravděpodobně nikdy nehlasovali pro masovou imigraci v referendu, celá otázka imigrace čelí vážnému problému demokratické legitimacy. Průzkumy veřejného mínění v Evropě ukazují, že většina občanů není příznivcem masové imigrace, a nedomnívá se, že přistěhovalci obohatí domácí zemi.

Někteří domácí občané mohou přistěhovalce vnímat jako nevítané hosty, kteří zde nemají právo pobývat, protože se domácích nikdo nezeptal, zda si je zde přejí. To může být nebezpečné pro rasové vztahy. Vzhledem k tomu, že existuje tak silná opozice veřejného mínění proti imigraci – otázce zásadní společenské, ekonomické a politické důležitosti – je obtížné vidět, proč názor občanů je soustavně a opakovaně ignorován.

Revoluce se odehrávají, když lidé cítí, že jejich život je ohrožen, a neexistují žádné demokratické prostředky, jak by hájili své zájmy. Není vyloučeno, že se nám jednou masová imigrace krutě vymstí. Proimigrační lobby sestrojila situaci, kdy všechny argumenty proti imigraci jsou potlačovány a politické strany hlavního proudu se zdráhají vznést tuto otázku jako politické téma.

Evropa je obléhána a přijímá přistěhovalce především proto, že je nedokáže zastavit. Politikům a úředníkům, kteří vycházejí imigraci vstříc, se zdá řešení jednoduché: nejlepší cestou integrace přistěhovalců je jejich „naturalizace“ – imigrantům musí být „uděleno občanství“. Domnívají se, že k integraci postačí „přeměňovat v občany“. Udělování občanství všem bez rozdílu je však předurčeno k neúspěchu.

Integrace probíhá tehdy, když ji přijímají a považují za žádoucí ti, kdo jsou integrováni. Pokud tomu tak není, integrace neprobíhá. Přidělení občanství lidem, kteří k hostitelskému státu poci ují odpor, závist či opovržení, nevede k integraci, nýbrž dezintegraci. Učiníme-li občana z někoho, kdo si přivlastní statky v podobě subjektivních práv, ale necítí se být povinován přispívat k jejich tvorbě, budeme evropské poměry balkanizovat.

Tabulka 4 přináší data o udělování azylu a občanství v Evropě v roce 2005. Vidíme, že počty uchazečů o azyl jsou jen zlomkem celkové imigrace do Evropy. Přitom většinu uchazečů o azyl úřady odmítnou. Počty udělených občanství jsou nezanedbatelné. Například Německo přiznalo v roce 2005 občanství 117 000 lidem, Velká Británie 161 755, Francie dokonce 168 826 lidem.

Tabulka 4
Udělení azylu a občanství v roce 2005

Země	Uchazeči o azyl	Rozhodnutí o azylu	Odmítnutí azylu	Udělená občanství
Belgie	12 575	17 585	10 345	24 196
Bulharsko	700	945	380	..
Česká republika	3 590	4 375	2 635	2 626
Dánsko	2 280	1 325	1 100	10 197
Německo	28 915	48 100	27 450	117 241
Estonsko	10	15	10	7 072
Irsko	4 305	5 240	4 785	3 784
Řecko	9 050	10 420	4 585	1 896
Španělsko	5 050	5 140	4 795	42 860
Francie	42 580	51 270	47 090	168 826
Itálie	9 345	20 055	7 285	13 406
Kypr	7 715	5 795	3 125	3 952
Lotyšsko	20	10	5	20 106
Litva	100	385	30	435
Lucembursko	800	1 480	555	954
Maďarsko	1 610	1 655	855	5 432
Malta	1 165	1 160	580	..
Nizozemsko	12 345	19 750	8 085	28 488
Rakousko	22 460	18 585	5 425	34 876
Polsko	5 240	8 840	2 285	1 937
Portugalsko	115	90	75	1 346
Rumunsko	485	470	415	767
Slovinsko	1 550	1 785	665	2 684
Slovensko	3 550	3 785	825	1 393
Finsko	3 595	3 455	2 515	5 683
Švédsko	17 530	23 920	15 925	39 573
Velká Británie	30 840	36 650	27 780	161 755
Island	85	85	55	434
Norsko	5 400	7 445	4 270	12 655
Švýcarsko	46 068	35 685

Pramen: Eurostat, 2007

„Udělování občanství“ se nerovná integraci. Mezi oběma činnostmi nevzniká žádný automatický vztah. Naopak se může stát, že snadným udělováním občanství (případ Francie) vzniknou „vzdoroobčané“. Takové právo poslouží pravděpodobně k tomu, že se noví občané stanou na chodníku nedotknutelnými, prosadí své náboženské svátky, šátky pro ženy, polygamií a nakonec i celé právo šaría.

Evropa je v zajetí falešného morálního závazku přijímat imigranty. Evropa je prý odpovědná za kolonizaci světa, Evropa svět destabilizuje, ohrožuje jeho vývoj a životní prostředí, a proto musí přijmout odpovědnost za důsledky v podobě ekonomické migrace. Jiný argument zní, že Evropa prožívá bohatství ve světě ovládaném chudobou a nemáme právo držet bohatství pouze ve vlastních rukou.

Všechny tato argumenty jsou falešné. Rozšířený názor, že současný blahobyt Evropy je výsledkem vykořisťování jiných oblastí světa před sto lety, je mylný. Tržní ekonomika přispěla k rozvoji blahobytu lidí v celém západním světě. Jejimi hodnotami jsou svoboda jedince a osobní iniciativa. Pokud tyto hodnoty méně rozvinuté země přeberou, je jen otázkou času, kdy ekonomicky dohoní vyspělé země.

Pokud chce Západ pomoci rozvojovému světu, měl by zrušit tarify a cla na produkty z chudých zemí. V zemědělské politice musí Západ odstranit dotace, která chrání neefektivní odvětví a vytlačují výrobky farmářů z rozvojového světa. Maximální prostupnost hranic pro zboží, služby a kapitál je efektivnější metodou, jak pomoci chudým zemím, než otevírat naplno hranice pro příchod jejich občanů na Západ.

8. Existuje racionální imigrační politika?

Imigrace je mocnou silou současného světa a imigrační politika je vážným politickým tématem (viz Nitzan, Epstein, 2006). Podle průzkumu Eurobarometru patří imigrace ke třem či čtyřem nejžhavějším tématům, která trápí občany Evropské unie nejcitelněji. Silný přítok migrantů, vysoká nezaměstnanost a hrozící rasová napětí volají po promyšlení racionální imigrační politiky.

Většina rozumných lidí by se asi shodla na následujících morálních principech. Každý má právo být přijímán jako rovný a svobodný občan v zemi, kde se narodil. Státy mají základní právo ochránit integritu svých občanů. Každý, kdo má skutečný strach z perzekuce svou vládou, by měl mít právo na azyl. Každá země má právo rozhodnout, koho do země přijme a koho nikoli.

Imigrace je čistým pozitivním přínosem pro lidi, kteří se stěhují tam, kde myslí, že se jim bude dařit lépe. Světová ekonomika na tom bude lépe, když se umožní lidem odejít tam, kde jim to bude přinášet největší výnosy. Vzhledem k těmto přínosům imigrace by měly všechny země sledovat politiku otevřených hranic, pokud je to slučitelné s přáním domácího obyvatelstva a udržení migračních toků na rozumné úrovni.

Racionální imigrační politika by měla vyvážit zájmy migrantů se zájmy domácí populace, stejně jako se zájmy zemí, odkud imigranti přicházejí. V současnosti je politika v Evropě nakloněna spíše zájmům imigrantů a bere málo do úvahy zájmy většiny občanů Evropy. Každý stát chrání především vlastní občany. O občany cizích zemí se zajímá jen v situaci, kdy k tomu existují závažné humanitární ohledy.

Pokud pro většinu západních zemí platí, že více lidí do nich chce přicestovat než odcestovat, nabízí se otázka, zda by trvalý pobyt v nich neměl být zpoplatněn. Musí existovat nějaká forma kontroly těch, kdo sem cestují a pobývají zde. Vynucování imigrační politiky je nepříjemné, leč nutné. K tomu slouží nástroje jako pasové kontroly, kontrola dodržování plnění povoleného pobytu v zemi a efektivní politika deportací ilegálních imigrantů.

Stanovovat selektivní imigrační politiku pomocí kvót je nesprávné. Daleko rozumnější by bylo použít tržní nástroje, např. prodej imigračních poukázek, jak je navrhl Gary Becker (Becker, 1997, s. 49–61). Stát může trvalý pobyt či občanství prodávat, což zajistí nejen to, že se do země dostanou migranti, pro něž to představuje největší přínos, ale bude to i výhodné pro státní pokladnu.

Prodej víz by byl spravedlivý selekční proces, který by nediskriminoval podle občanství a umožnil by získat občanství lidem, pro něž je nejcennější – mladým a kvalifikovaným imigrantům, kteří nejvíce získají z pobytu v bohatých zemích. Kvóty, ještě rozdělené podle zemí, jsou umělé a nespravedlivé. Prodej imigračních poukázek by nepředpokládal žádnou kvótu, pouze by stanovoval cenu, kterou potenciální přistěhovalce musí zaplatit.

Stanovovat jednotnou imigrační politiku z pozice Evropské unie je sporné (viz Feld, 2005). Existují odlišnosti mezi různými evropskými zeměmi, jak co do jejich demografické struktury, tak míry pracovní participace či podoby sociálních systémů. Vzhledem k těmto národním odlišnostem se zdá obtížné dospět ke konsensu o harmonizaci imigračních politik. Imigrační politiku by si měly stanovovat jednotlivé členské země samy.

Národní imigrační politiky jsou v Evropské unii do určité míry omezeny schengenským prostorem. Zatímco uvnitř tohoto prostoru jsou pro občany členských států zrušeny pasové a celní kontroly, dovnitř Evropské unie má být vpuštěn pouze ten, kdo má platné vízum, nebo pochází ze země, s níž platí bezvízový styk. Zde nesou odpovědnost země ležící na hranici schengenského prostoru.

9. Závěr

Současnou rekordní úroveň imigrace v Evropě prožíváme proto, že Evropa je bohatá, většina světa spíše chudá a existuje řada snadných cest, jak se dostat z chudých částí světa do bohatších. Po uplynulá dvě staletí Evropa spíše „vyvázela“ emigranty. Dnes naopak „dovází“ imigranty. Vážným problémem je integrace přistěhovalců, která v Evropě neprobíhá zdaleka dokonale.

Imigrace by neměla být používána jako forma globální rozvojové politiky. Stáhnutí nejvzdělanějších a nejpodnikavějších lidí z rozvojových zemí není efektivní způsob, jak těmto zemím pomoci. Taková politika pomáhá jednotlivcům, kteří na Západ přicházejí, kteří tvoří zlomek obyvatel třetího světa, ale nepomáhá udělat z chudých zemí takové, v nichž stojí za to žít a zvelebovat je.

Imigrace by neměla být používána jako nástroj demografického inženýrství. Imigrace není lékem na stárnutí populace, protože přistěhovalci jednou rovněž zestárnou. Imigrace by neměla být ani provozována jako nástroj kulturního obohacení. Pokud si většina obyvatel nepřeje být kulturně obohacena, nebo se dokonce obává zaplavení domácí země cizinci, je třeba jejich postoj chápat a respektovat.

Efektivnější než kvóty je použít v imigrační politice tržní nástroje. Pokud pro většinu západních zemí platí, že více lidí do nich chce přicestovat než odcestovat, nabízí se otázka, zda by trvalý pobyt v nich neměl být zpoplatněn. Stát může trvalý pobyt či

občanství prodávat, což zajistí nejen, že se do země dostanou migranti, pro něž to představuje největší přínos, ale bude to i výhodné pro státní pokladnu.

Cílem imigrační politiky by mělo být kombinovat humanitární ohledy (jako azyl či skutečný sňatek) s maximalizací ekonomických a dalších výnosů imigrace pro domácí obyvatele. Dosavadní politika v Evropě bohužel vycházela příliš vstřícně vůči přáním imigrantů a méně zájmům domácího obyvatelstva. Nazrál čas, abychom věcně debatovali o tom, jak tyto zájmy vyvážit.

Literatura

- BADE, K. J. 2004. *Evropa v pohybu*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2004.
- BAUER, T. K.; ZIMMERMANN, K. F. (eds.). 2002. *The Economics of Migration*. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2002.
- BECKER, G. S. 1997. *The Economics of Life*. New York; London : McGraw-Hill 1997.
- BOERI, T.; BRÜCKER, H. 2005. Why are Europeans so tough on migrants? *Economic Policy*. 2005, vol. 20, no. 44, s. 629–703.
- BORJAS, G. (ed.). 2000. *Issues in the Economics of Immigration*. Chicago; London : The University of Chicago Press, 2000.
- BORJAS, G. J. 1994. The Economics of Immigration. *Journal of Economic Literature*. 1994, vol. 32, no. 4, s. 1667–1717.
- BÖRNER, K.; ÜBELMESSER, S. 2005. Migration and the Welfare State – the Economic Power of the Non-Voter? [Working Paper no. 1517]. München : Center for Economic Studies, 2005.
- BROWN, A. 2002: *Do We Need Mass Immigration?* London : Civitas – Institute for the Study of Civil Society, 2002.
- BUCHANAN, P. 2004. *Smrt Západu. Vymírání obyvatel a invaze přistěhovalců*. Praha : Mladá Fronta, 2004.
- CITRIN, J.; GREEN, D. P.; MUSTE, C.; WONG, C. 1997. Public Opinion toward Immigration Reform. The Role of Economic Motivations. *Journal of Political Economy*. 1997, vol. 59, no. 3, s. 858–881.
- CORNELIUS, W. 2005. Controlling „Unwanted“ Immigration. Lessons from the US, 1993–2004. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 2005, vol. 31, no. 4, s. 775–794.
- ČERMÁK, Z. 2005. Migrace a suburbanizační procesy v ČR. *Demografie*. 2005, vol. 47, č. 3, s. 169–176.
- DRBOHLAV, D. 2003. Immigration and the Czech Republic. *The International Migration Review*. 2003, vol. 37, no. 1, s. 194–224.
- EPSTEIN, G. S.; HILLMAN, A. L. 2003. Unemployed Immigrants and Voter Sentiment in the Welfare State. *Journal of Public Economics*. 2003, vol. 87, no. 7–8, s. 1641–1655.
- ETHIER, W. J. 1986. Illegal Immigration. The Host Country Problem. *American Economic Review*. 1986, vol. 76, no. 1, s. 56–71.
- FELD, S. 2005. Labor Force Trends and Immigration in Europe. *The International Migration Review*. 2005, vol. 39, no. 3, s. 637–662.
- FELD, S. 2000. Active Population Growth and Immigration Hypotheses in Western Europe. *European Journal of Population*. 2000, vol. 16, no. 1, s. 3–39.
- FREEMAN, G. 2002. Winners and Losers. Politics and the Costs and Benefits of Migration. In MESSINA, A. M. (ed.). *West European Immigration and Immigrant Policy in the New Century*. Westport : Praeger, 2002, s.77–96.
- FUKUYAMA, F. 2006. Identity, Immigration, and Liberal Democracy. *Journal of Democracy*. 2006, vol. 17, no. 2, s. 5–21.
- GARCÍA, A. S. 2006. Does illegal immigration empower rightist parties? *Journal of Population Economics*. 2006, vol. 19, no. 4, s. 649–670.
- GEDDES, A. 2005. Europe's Border Relationships and International Migration Relations. *Journal of Common Market Studies*. 2005, vol. 43, no. 4, s. 787–806.
- HAUPT, A.; PETERS, W. 1998. Public Pension and Voting on Immigration. *Public Choice*. 1998, vol. 95, no. 3–4, s. 403–413.

- HOLLIFIELD, J. F. 1992. *Immigrants, Markets and States*. Cambridge : Harvard University Press, 1992.
- HUNTINGTON, S. 2001. *Střet civilizací. Boj kultur a proměna světového řádu*. Praha : Rybka Publishers, 2001.
- CHEN, H. J. 2006. International Migration and Economic Growth. A Source Country Perspective. *Journal of Population Economics*, 2006, vol. 19, no. 4, s. 725–748.
- CHISWICK, B. R. 2005. *The Economics of Immigration*. Cheltenham : Edward Elgar, 2005.
- CHOLEWINSKI, R. 2005. Migrants as Minorities. Integration and Inclusion in the EU. *Journal of Common Market Studies*. 2005, vol. 43, no. 4, s. 695–716.
- IRELAND, P. 2004. *Becoming Europe. Immigration, Integration, and the Welfare State*. Pittsburgh : University of Pittsburgh, 2004.
- KESSLER, A.; FREEMAN, G. P. 2005. Public Opinion in the EU on Immigration from Outside the Community. *Journal of Common Market Studies*. 2005, vol. 43, no. 4, s. 825–850.
- KUČERA, M. 2001. Potřebuje ČR zřetelnou populační a migrační politiku? *Demografie*. 2001, vol. 43, č. 2, s. 85–92.
- LAHAV, G.; MESSINA, A. 2005. The Limits of a European Immigration Policy. Elite Opinion and Agendas in the European Parliament. *Journal of Common Market Studies*. 2005, vol. 43, č. 4, s. 851–876.
- LAHAV, G. 2004. *Immigration and Politics in the New Europe*. Cambridge : Cambridge University Press, 2004.
- LEE, R.; MILLER, T. 2000. Immigration, Social Security, and Broader Fiscal Impacts. *The American Economic Review*. 2000, vol. 90, no. 2, s. 350–354.
- LEIKEN, R. S. 2005. Europe's Angry Muslims. *Foreign Affairs*. 2005, vol. 84, no. 4, s. 120–135.
- LOUŽEK, M. 2004. *Populační ekonomie*. Praha : Centrum pro ekonomiku a politiku, 2004.
- LUEDTKE, A.; GIVENS, T. 2005. European Immigration Policies in Comparative Perspective. *Comparative European Politics*. 2005, vol. 3, no. 1, s. 1–22.
- MAYR, K. 2005. *On the Fiscal Impacts of Immigration*. Frankfurt am Main; Oxford : Peter Lang, 2005.
- MEIER, V. 2000. Time Preference, International Migration, and Social Security. *Journal of Population Economics*. 2000, vol. 13, s. 127–146.
- NITZAN, S.; Epstein, G. S. 2006. The Struggle over Migration Policy. *Journal of Population Economics*. 2006, vol. 19, no. 4, s. 703–723.
- ROSSIGNOL, S.; TAUGOURDEAU, E. 2006. Asymmetric Social Protection System with Migration. *Journal of Population Economics*. 2006, vol. 19, no. 3, s. 481–506.
- SARTORI, G. 2005. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci*. Praha : Dokořán, 2005.
- SHAW, C. 2001. *United Kingdom Population Trends in the 21st Century: Population Trends 103*. London : The Stationery Office, 2001.
- SCHNAPPER, D. 1994. The Debate on Immigration and the Crisis of National Identity. *West European Politics*. 1994, vol. 17, no. 2, s. 127–139.
- SCHOU, P. 2006. Immigration, Integration and Fiscal Sustainability. *Journal of Population Economics*. 2006, vol. 19, no. 4, s. 671–689.
- STORESLETTEN, K. 2000. Sustaining Fiscal Policy through Immigration. *Journal of Political Economy*. 2000, vol. 108, no. 2, s. 300–323.
- THUM, M.; SCHOLTEN, U. 1996. Public Pensions and Immigration Policy in a Democracy. *Public Choice*. 1996, vol. 87, no. 3, s. 347–361.
- WEISS, A.; HILLMAN, A. L. 1999. A Theory of Permissible Illegal Immigration. *European Journal of Political Economy*. 1999, vol. 15, s. 585–604.
- ZIMMERMANN, K. F. 1995. Tackling the European Migration Problem. *Journal of Economic Perspectives*. 1995, vol. 9, no. 2, s. 45–62.

WILL IMMIGRATION SAVE EUROPE?

Marek Loužek, University of Economics, nám. W. Churchilla 4, CZ – 130 67 Praha 3;
Center for Economics and Politics, Politických vězňů 10, CZ – 110 00 Praha 1
(louzek@post.cz)

Abstract

The current record wave of immigration is a problem and does not conform to the interests of most people in Europe. Immigration is ineffective as a global development policy. The article argues in favor of an immigration that is balanced and that is in the interests of citizens in Europe rather than just in the interests of potential immigrants, recent immigrants and businesses that like cheap labor. First section of the article perceives immigration in the context of the public debate. Second section calls attention to the record wave of immigration to Europe. Third section asks a question of who are the winners and losers of immigration. Fourth section analyses free movement of people in the EU. Fifth section explains why immigration is not a remedy to population aging. Sixth section is concerned with the strengths and weaknesses of multiculturalism. Seventh section draws attention to the problem of democratic legitimacy. Eighth section asks a question of whether there is a rational immigration policy.

Keywords

immigration, European Union, population policy, multiculturalism

JEL Classification

F22, J1, R23, O15